

EPS

Identifying approaches to selecting the topic of the dissertation and preparing a proposal and comparing it in the departments of humanities

Asieh Khairollahi

PhD student in Curriculum Planning,
Department of Educational Sciences, Faculty
of Education and Psychology, University of
Esfahan, Isfahan, Iran.

A.khirollahi88@gmail.com

Ahmad Reza Nasrasfahani

Professor of Curriculum Planning,
Department of Educational Sciences, Faculty
of Higher Education and Psychology,
University of Isfahan, Isfahan, Iran.

arnasr@edu.ui.ac.ir

Ebrahim Mir shah Jafari

Professor of Curriculum Planning,
Department of Educational Sciences, Faculty
of Higher Education and Psychology,
University of Isfahan, Isfahan, Iran.
sebrahimjafari@yahoo.com

KEY WORD

PhD thesis, proposal, topic selection
approach

ABSTRACT

The purpose of this research is to identify the approaches to selecting the topic and preparing the proposal in the doctoral dissertation and comparing it between the students of the three departments of humanities, technology and engineering and basic sciences of the University of Isfahan, in the current and desired situation. The research approach is a combination of sequential exploratory type. In the qualitative section, using semi-structured interviews with 27 managers, deputies and faculty members, data were collected by purposive sampling method. Findings were used to identify subject selection approaches and to construct quantitative tools. In the quantitative part of the questionnaire, 12 researcher-made questions with a 5-point scale were administered to doctoral students in three experimental groups of humanities, engineering and basic sciences by stratified random sampling method with a volume of between 95 people. Qualitative findings were analyzed under three general headings of basic themes (20 themes including examples and key points in each organizing theme), organizing (four approaches in topic selection and three approaches in proposing) and comprehensive (approach of selecting and proposing propositions). The results in the quantitative section showed that despite the greater application of the teacher-centered approach in the current situation, students tend to more practical approaches such as paying attention to the research priorities of organizations. The results of post hoc tests indicate the difference between the groups of basic and technical sciences and engineering with the humanities in this field. In the discussion of the proposed formulation, among the three approaches of teacher-centered, student-centered and organizational, the student-centered approach is more widely used and popular than other approaches; It was especially among the humanities group compared to other groups.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Given the national need for scientific research and the state of student research; Especially in doctoral programs in scientific productions, the need to pay attention to doctoral dissertations is identified as a large capacity. Compiling a good doctoral dissertation and achieving the student's personal and scientific goals will make the university successful in training human resources and scientific products and the country in achieving sustainable development. The doctoral dissertation can be examined from different aspects. One of these aspects is paying attention to the topic selection approach and formulating the proposal in the dissertation. Therefore, in this research, while identifying the existing approaches in choosing the topic of the dissertation in the doctoral program, we should compare the existing and desirable methods of selecting the topic and writing a research project as initial steps in the dissertation among doctoral students in humanities, engineering and basic sciences.

Methods

The research approach is a combination of sequential exploratory type. A combination of qualitative and quantitative methods was used to conduct different parts of this study in proportion.

Qualitative approach: The method of qualitative research in this research is descriptive phenomenology. The present study was conducted at the University of Isfahan. The purposeful sampling method was a chain for collecting information from semi-structured interviews with 27 prominent researchers, group managers and experienced professors in research methodology. The data validation method was the review of interviews by participants as well as the review of 10 faculty members specialized in this field. Findings are based on themes into three categories: 1- Basic themes, 2- Organizing themes and 3- Comprehensive themes Classified.

Quantitative method: The research method was quantitative field research. The statistical population included doctoral students in three educational groups from 93 and 94 to 111, which according to Morgan table, the sample size was 86 people. To compare groups in statistical tests and add validity to data, a questionnaire was randomly administered to 95 PhD students, most of whom were writing their dissertations or graduating. In the sampling method, stratified random ratio was used and a researcher-made questionnaire was administered to final year students and doctoral graduates in various fields (humanities, engineering and basic sciences). Quantitative data analysis was performed using SPSS software at the level of descriptive and inferential statistics.

Results

Qualitative findings were analyzed under three general headings of basic themes (20 themes including examples and key points in each organizing theme), organizing (four approaches in topic selection and three approaches in proposing) and comprehensive (approach of selecting topic and proposing). . The results in the quantitative section showed that despite the greater application of the teacher-centered approach in the current situation, students tend to more practical approaches such as paying attention to the research priorities of organizations. The results of post hoc tests indicate the difference between the groups of basic and technical sciences and engineering with the humanities in this field. In the discussion of the proposed formulation, among the three approaches of teacher-centered, student-centered and organizational, the student-centered approach is more widely used and popular than other approaches; It was especially among the humanities group compared to other groups.

Conclusion

Examining the relatively significant differences in the current and favorable status of some approaches; Especially in determining the issue with the aim of solving the country's problems and on the other hand, the organizational approach in preparing the proposal, indicates a new need in students for scientific dynamics to solve problems at the macro level, which requires an organized mechanism by relevant university administrators. . According to the findings, the purpose of writing a dissertation is not to complete the course and get a degree; Rather, they prefer to choose a topic and goal for their research that is purposeful and uses the results to address existing needs. In this regard, the university in any experimental group tailored to organizational needs can provide the basis for cooperation between student research and organizational priorities. The important point is that the nature of all disciplines; The humanities in particular will not necessarily require organizational priorities; Because these disciplines meet human and social needs at the macro level. Hence, small-scale projects will not go far enough to do major work at the national level. Lack of relevant research and lack of attention to this issue was one of the factors causing limitations and therefore spending a lot of time to prepare appropriate measurement tools in the research.

Funding: There is no funding support.

Authors' contribution: First author 50% points. The second and third authors each have 25% points

Conflict of interest: Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments: Thanks to the cooperation of respected experts to participate in the interview and express effective opinions about hair

Keywords: PhD thesis, proposal, topic selection approach

EPS

شناسایی رویکردهای انتخاب موضوع پایان نامه و تهیه پیشنهاد و مقایسه آن در گروه‌های علوم انسانی، فنی و مهندسی و علوم پایه

چکیده

هدف پژوهش، شناسایی رویکردهای انتخاب موضوع و تهیه پیشنهاد در پایان‌نامه دکتری و مقایسه آن بین دانشجویان سه گروه علوم انسانی، فنی و مهندسی و علوم پایه دانشگاه اصفهان، در وضع موجود و مطلوب است. رویکرد پژوهش ترکیبی از نوع اکتشافی متوالی است. در بخش کیفی با استفاده از مصاحبه نیمه ساختاریافته با ۲۷ نفر از مدیران، معاونان و اعضای هیأت علمی، با روش نمونه‌گیری هدفمند داده‌ها گردآوری شده است. یافته‌ها برای شناسایی رویکردهای انتخاب موضوع و ساخت ابزار کمی بکار رفت. در بخش کمی پرسشنامه ۱۲ سوالی محقق‌ساخته با مقیاس ۵ درجه‌ای، در بین دانشجویان دکتری در سه گروه آزمایشی علوم انسانی، فنی و مهندسی و علوم پایه با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم بین ۹۵ نفر اجرا شد. یافته‌های کیفی تحت سه عنوان کلی مضامین پایه (۲۰ مضمون شامل مصادیق و نکات کلیدی در هر مضمون سازمان دهنده)، سازمان دهنده (چهار رویکرد در انتخاب موضوع و سه رویکرد در تدوین پیشنهاد) و فراگیر (رویکرد انتخاب موضوع و تدوین پیشنهاد) تحلیل گردید. نتایج در بخش کمی نشان داد که علی‌رغم کاربرد بیش‌تر رویکرد استاد محور در وضع موجود، دانشجویان به رویکردهای کاربردی‌تر مثل توجه به اولویت‌های پژوهشی سازمان‌ها تمایل دارند. نتایج آزمون‌های تعقیبی، بیانگر وجود اختلاف بین گروه‌های علوم پایه و فنی و مهندسی با علوم انسانی در این زمینه است. در بحث تدوین پیشنهاد نیز از میان سه رویکرد استاد محور، دانشجو محور و سازمانی استخراج شده، رویکرد دانشجو محور پرکاربردتر و پرتعدادتر از سایر رویکردها به ویژه در بین گروه علوم انسانی نسبت به سایر گروه‌ها بود.

آسیه خیراللهی

دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

A.khirollahi88@gmail.com

احمد رضا نصر اصفهانی

استاد برنامه‌ریزی درسی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

arnasr@edu.ui.ac.ir

ابراهیم میرشاه جعفری

استاد برنامه‌ریزی درسی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

sebrahimjafari@yahoo.com

تاریخ دریافت ۱۴۰۰/۰۱/۳۰

تاریخ پذیرش ۱۴۰۰/۰۸/۰۱

کلید واژه‌ها

پایان‌نامه دکتری، پیشنهاد، رویکرد انتخاب موضوع

دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، معرف عالی‌ترین سطح تفکر و علم هر جامعه محسوب می‌شوند، اصول جهانی‌بینی و نظام ارزشی جامعه خود را متجلی نموده و با تربیت متفکران و دانشمندان و مدیران آینده در جهت بخشیدن به حرکت‌های فکری، علمی و فرهنگی جامعه موثر واقع می‌شوند. امروزه با توجه به نقش مهم دانشگاه‌ها در تقویت نوآوری و رشد اقتصادی، این نهاد از طرف دولت‌ها مورد توجه فزاینده‌ای بوده است (هوتنروت و هنتر^۱، ۲۰۲۰). علاوه بر بعد آموزشی و تربیتی، یکی از مهمترین وظایف دانشگاه‌ها، رسالت پژوهشی آنهاست (همتی و بیات، ۱۳۹۷).

پایان‌نامه از مهم‌ترین پژوهش‌هایی است که در نظام آموزش عالی ایران و از سوی دانشجویان تحصیلات تکمیلی؛ به‌ویژه دکتری انجام می‌شود (خواستار و همکاران، ۱۳۹۰) و انجام دقیق آن، به افزایش و توسعه تولیدات علمی در هر کشور منجر می‌شود. مهدی زاده و توکل (۱۳۹۸) دریافتند که یکی از پیامدهای مثبت افزایش تقاضا برای تحصیل در دوره دکتری افزایش حجم مقالات و پژوهش‌های علمی بوده است. به همین علت، رشد رتبه تولید علم کشور در طی سال‌های اخیر، متأثر از افزایش متقاضیان ورود به دوره‌های دکتری بوده است؛ به طوری که براساس داده‌های پایگاه اسکوپوس، در سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۴ رتبه بین‌المللی تولید علم ایران از ۴۸ به ۱۶ ارتقا یافته است. همچنین، مدارک نمایه شده در پایگاه ISI، جایگاه ایران را به ارتقا از ۴۹ در نخستین سال مورد بررسی (۲۰۰۰) به ۲۱ در سال ۲۰۱۴ نشان می‌دهد. طبق آخرین اطلاعات مستخرج از پایگاه (ESI-ISI)، جمهوری اسلامی ایران با کسب بیش از ۲۱ درصد کل استنادهای کسب شده توسط کشورهای اسلامی رتبه نخست را کسب کرده است. تعداد مقالات پراستناد دانشمندان کشور از ۴۷ مورد در سال ۲۰۰۸، به ۴۱۱ مورد در سال ۲۰۱۷ افزایش یافته و بدین ترتیب، جمهوری اسلامی ایران با افزایش بیش از ۸ برابری، دارای رشد متوسط سالانه ۲۴/۲۱ درصدی، بالاترین میزان رشد کیفیت تولید علم را در میان کشورهای اسلامی داشته است [پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC)، ۱۳۹۷].

حیدری و همکاران (۱۳۹۸) دریافتند توانمندی نگارش علمی تأثیر مثبت و معناداری بر خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان دارد، البته پژوهش‌ها نشان داده است که با وجود پایان‌نامه مهارت‌های پژوهشی دانشجویان دکتری تفاوت معناداری با کارشناسی ارشد و کارشناسی دارد. هنتر^۲ و همکاران (۲۰۰۶) در پژوهش خود به بررسی نقش پژوهش بر گسترش و ارتقای مهارت‌های شناختی، فردی و حرفه‌ای دانشجویان تحصیلات تکمیلی پرداختند. یافته‌ها نشان داد که رشد قابل ملاحظه‌ای در درک عملی و فکری دانشجویان نسبت به چگونگی انجام پژوهش توسط دانشمندان، مهارت‌های تفکر انتقادی و مسأله‌گشا و ماهیت دانش علمی ایجاد شده است و بسیاری از دانشجویان، توانایی خود در کسب دانش، تفکر انتقادی و چگونگی خلق و چارچوب دهی به مسائل پژوهشی را بهبود بخشیده‌اند. یکی از عوامل مؤثر در کیفیت پژوهش‌های دانشجویی، خودکارآمدی پژوهشی آنها بوده که در آن، سه محور آموزش، یادگیری و پژوهش با هم همسو می‌شوند (اسدالهی، شمس و رضایی، ۱۳۹۳، ۵۹). نوشتن و ارائه پایان‌نامه برای پژوهشگران باتجربه نیز کاری چالش برانگیز به شمار می‌آید (لی^۳، ۲۰۱۰). برخی مطالعات نشان می‌دهند که فرایند پایان‌نامه نویسی در دانشگاه‌های کشور دارای معایب و کاستی‌هایی است و به نظر می‌رسد که جریان انجام پایان‌نامه کارشناسی ارشد و رساله دکتری در دانشگاه‌های کشور، از اصلی‌ترین منظور و هدف خود که پیشبرد مرزهای دانش، حل مسائل و کمک به شکل‌گیری نظریه است، فاصله گرفته است (یمینی دوزی و همکاران، ۱۳۹۶).

نخستین گام در هر پژوهش، انتخاب موضوع و مقدم بر آن، شناخت ضرورت و تعیین آن است. محقق باید بداند که چه مشکلی را می‌خواهد حل کند و چه دردی را درمان نماید (نیازی و سخایی، ۱۳۹۷، ۱۹ و ۵۳). پمبرتون^۴ (۲۰۱۲) معتقد است که در انتخاب موضوع، استاد راهنما نقش اصلی را دارد؛ لیکن به دانشجویان سفارش می‌کند که در انتخاب موضوع موارد زیر را در نظر بگیرد: توجه به علاقه خود، قابلیت پژوهش پذیری،

¹ Hottenrott & Menter

² Hunter

³ Lee

⁴ Pemberton

توانایی شخصی، اهمیت و اولویت و به صرفه بودن از نظر فرصت زمانی (نیازی و ایوبی، ۱۳۹۷؛ گال، بورگ و گال، ۱۳۹۳؛ فرهنگی و صفرزاده، ۱۳۸۵ و اسمیت^۵، ۲۰۱۹).

در زمینه انتخاب موضوع، پژوهش‌های گسترده‌ای انجام شده که در برخی از آنها، اهمیت انتخاب موضوع مورد تاکید بوده (یمنی دوزی و همکاران، ۱۳۹۶) و در برخی معیارهای انتخاب موضوع و اولویت‌بندی معیارها بررسی شده است (دررودی، دررودی، رشیدیان و درودی، ۱۳۹۶؛ درخشانی و همکاران، ۱۳۹۰؛ رادافشار، سبحانی و صادق، ۱۳۸۹؛ بهزادی و داورپناه، ۱۳۸۸؛ ایکسیا^۶، ۲۰۱۳؛ کانتر^۷ و همکاران، ۲۰۱۰). از نظر پیتر^۸ ۱۹۹۷؛ به نقل از کاسوجا^۹ (۲۰۱۹) برای انتخاب موضوع پایان‌نامه به‌طور کلی دو راه وجود دارد: یا موضوع توسط دانشجو و با مشورت استاد راهنما انتخاب می‌شود، یا دانشجو تعدادی از موضوع‌های مورد علاقه خود را ارائه می‌دهد و پس از بررسی در مورد آنها و صحبت با متخصصان رشته، موضوع خود را انتخاب می‌کند. میزان اطلاعات زمینه‌ای پیرامون موضوع، عملیاتی بودن و انعطاف‌پذیری موضوع، زمان مورد نیاز، توان مالی و تازگی موضوع، از جمله معیارهای ارزیابی موضوع خوب در این دیدگاه است. همچنین لی^{۱۰} (۲۰۰۹) مراجعه به مشاوران، استادان و پژوهشگران و مطالعه منابع اولیه و ثانویه را برای انتخاب موضوع، راهبردهایی مناسب می‌داند. وی معتقد است که موضوع نهایی شده باید با شخصیت، ویژگی‌های علمی و اهداف شغلی دانشجو هماهنگی داشته باشد. لان^{۱۱} و همکاران (۲۰۰۴) معتقدند یکی از مهم‌ترین و چالش‌برانگیزترین بخش‌ها در پایان‌نامه طراحی و تدوین ایده‌ای است که پتانسیل لازم را برای پایان‌نامه داشته باشد و علاوه بر آن، برانگیزاننده و امیدوارکننده بودن نیز یکی دیگر از فاکتورهای مهم در مورد انتخاب موضوع است (ساندر^{۱۲}، ۲۰۰۹). هولیمین و جونز^{۱۳} (۲۰۱۸) در پژوهش خود برای انتخاب موضوع یک نقشه فرایندی در چهار مرحله طراحی کردند که آنها عبارتند از: ۱- شناخت عمومی حوزه مورد پژوهش؛ ۲- بررسی مقدماتی ادبیات و محدود کردن دامنه موضوع؛ ۳- بررسی گسترده‌تر ادبیات و پالایش ایده و ۴- صحبت با استاد راهنما.

هیس^{۱۴} ابتدا در سال ۱۹۶۷ در دانشگاه کالیفرنیا- برکلی و سپس در سال ۱۹۷۰ در یک نمونه ملی (با استفاده از روش پیمایش) مطالعاتی را در این خصوص که چگونه دانشجویان دکتری موضوع رساله خود را انتخاب می‌کنند؛ انجام داد. او بیان کرده است که انتخاب موضوع پایان‌نامه برای بسیاری از دانشجویان کاری دشوار بوده است (توکل و ذوالفقاری، ۱۳۹۲). انتخاب موضوع مناسب برای پایان‌نامه دکتری یکی از پیچیده‌ترین و وقت‌گیرترین مشکلات دانشجویان مقاطع تحصیلات تکمیلی است. در این زمینه پژوهش‌های فراوانی صورت گرفته و به دشواری پیدا کردن موضوع‌های غیرتکراری و ضروری اذعان داشته‌اند. علی‌رغم این دشواری، انتخاب موضوع مناسب در دوره دکتری نیز می‌تواند روند نوشتن پایان‌نامه را بهبود بخشد و به استفاده مناسب از منابع، افزایش بهره‌وری، انگیزه و همکاری استاد راهنما منجر شود (عقدایی و بهزادی، ۱۳۸۸). بهی مهر، ریاحی‌نیا و منصوریان (۱۳۹۳) از نتایج حاصل از یافته‌های کیفی دریافتند که همه دانشجویان به چالش انتخاب موضوع اشاره کرده‌اند. آنها این مرحله را سخت‌ترین بخش کار خود معرفی کردند و برای آن زمان زیادی نیاز داشته‌اند؛ به گونه‌ای که اظهار داشته‌اند در این مرحله دچار سردرگمی و تردید هستند. در پژوهش یادشده، دلایل مشکلات انتخاب موضوع در سه بخش علل فردی شامل ویژگی‌های رفتاری- شخصیتی، علل آموزشی در رابطه با استادان و سیستم آموزشی و محدودیت در امکانات علمی و موضوع‌ها تقسیم شده‌اند.

⁵ Smith

⁶ Xia

⁷ Kanter

⁸ Peters

⁹ Koskenoja

¹⁰ Lei

¹¹ Lane

¹² Sander

¹³ Holliman & Jones

¹⁴ Heiss

علاوه بر انتخاب موضوع در پژوهش کلید به انجام رساندن یک پژوهش ارزشمند و معتبر، برنامه‌ریزی دقیق است (گال، بورگ و گال^{۱۵}، ۱۳۹۳، ۸۹). پیشنهاد پژوهش به‌منزله یک چارچوب و برنامه نظام‌یافته برای انجام پژوهش است که فرایند پژوهش علمی را طرح‌ریزی می‌کند. پیشنهاد، نقشه و ساختار پژوهش برای دستیابی به پاسخ پرسش‌های پژوهش است. این نقشه که یک طرحواره و یا برنامه کلی پژوهش است، چکیده آنچه را که پژوهشگر از تدوین عنوان تا تحلیل داده‌ها باید انجام دهد، در برمی‌گیرد (نیازی و ایوبی، ۱۳۹۷). برای تهیه یک پیشنهاد پژوهشی، ابتدا موضوع پژوهش باید مشخص شود و پیش‌نیاز انتخاب یک موضوع مناسب، توجه به رسالت و اهداف نظام آموزش عالی است.

علی‌رغم پژوهش‌های بسیاری که در مورد انتخاب موضوع پایان‌نامه انجام شده است، سؤال‌هایی همواره در ذهن شکل می‌گیرد؛ مثل اینکه: انتخاب چه موضوع‌هایی دانشجویان را به هدف دانشگاه نزدیک می‌کند؟ چه کسی موضوع پایان‌نامه را تعیین می‌کند؟ انتخاب موضوع با توجه به تعداد فراوان کارهای پژوهشی در سال‌های اخیر، در چه فرایندی باید انتخاب شود؟ گروه‌های آموزشی به چه راهکارهایی در این زمینه اندیشیده‌اند؟ وجود این سؤال‌ها و پرسش‌های دیگری از این دست، ما را بر آن داشت تا در این پژوهش ضمن شناسایی رویکردهای موجود در انتخاب موضوع پایان‌نامه در مقطع دکتری، روش‌های موجود و مطلوب انتخاب موضوع و نوشتن طرح پژوهشی به‌عنوان گام‌های اولیه در پایان‌نامه را در بین دانشجویان دکتری در گروه‌های آموزشی علوم انسانی، فنی و مهندسی و علوم پایه مقایسه کنیم. به‌عبارتی دیگر، پژوهش حاضر در صدد پاسخگویی به سه سؤال زیر است:

۱- رویکردهای انتخاب موضوع پایان‌نامه‌های دوره دکتری از نظر مدیران گروه و اعضای هیأت علمی در سه گروه علوم انسانی، فنی و مهندسی و علوم پایه چیست؟ (رویکرد کیفی)

۲- رویکرد موجود در انتخاب موضوع پایان‌نامه‌های دوره دکتری از نظر دانشجویان در سه گروه علوم انسانی، فنی و مهندسی و علوم پایه کدام است؟ (رویکرد کمی)

۳- رویکرد مطلوب در انتخاب موضوع پایان‌نامه‌های دوره دکتری از نظر دانشجویان در سه گروه علوم انسانی، فنی و مهندسی و علوم پایه کدام است؟ (رویکرد کمی)

۴- رویکرد موجود در تهیه پیشنهاد پایان‌نامه‌های دوره دکتری از نظر دانشجویان در سه گروه علوم انسانی، فنی و مهندسی و علوم پایه کدام است؟ (رویکرد کمی)

۵- رویکرد مطلوب در تهیه پیشنهاد پایان‌نامه‌های دوره دکتری از نظر دانشجویان در سه گروه علوم انسانی، فنی و مهندسی و علوم پایه کدام است؟ (رویکرد کمی)

روش شناسی پژوهش

هدف پژوهش شناسایی رویکردهای انتخاب موضوع و تهیه پیشنهاد در پایان‌نامه دکتری و مقایسه آن بین دانشجویان سه گروه علوم انسانی، فنی و مهندسی و علوم پایه دانشگاه اصفهان، در وضع موجود و مطلوب بود، لذا مطالعه به صورت پژوهشی ترکیبی^{۱۶} - اکتشافی^{۱۷} طراحی و اجرا گردید. برای انجام بخش‌های مختلف این پژوهش به تناسب، ترکیبی از دو روش کیفی و کمی استفاده شد (کرسول، ۱۳۹۱)^{۱۸} تا ضمن توانمند نمودن محقق در شناسایی رویکردهای موجود در این فرآیند بتوان ابزار جمع‌آوری داده‌های کمی را تدوین و آن را آزمون نمود.

¹⁵ Borg & Gall

¹⁶ Mixed methods

¹⁷ Exploratory

¹⁸ ۱۹۹۴

بخش کیفی: روش پژوهش کیفی در این مطالعه، پژوهش پدیدارشناسی توصیفی است که تجارب انسانی در باب موضوع توسط مشارکت کنندگان در پژوهش توصیف می‌شود. پژوهش حاضر در دانشگاه اصفهان انجام شده است و افراد مورد مطالعه در بخش کیفی، شامل: ۵ نفر از مدیران گروه‌های آموزشی، ۳ نفر از معاونان پژوهشی دانشکده‌ها و ۱۹ نفر از اعضای هیأت علمی هستند. روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع زنجیره‌ای یا شبکه‌ای بود که افراد دارای اطلاعات غنی مربوط به موضوع پژوهش توسط مدیران خبره دانشگاهی و یا مصاحبه شوندگان به صورت زنجیره‌ای معرفی شدند. اجرای مصاحبه تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. برای جمع‌آوری اطلاعات کیفی، از مصاحبه نیمه ساختاریافته با افرادی است که پژوهشگران برجسته، مدیران گروه و استادان دارای سابقه تدریس بالا و تجربه راهنمایی پایان نامه‌های دکتری هستند. برای بررسی دقت داده‌ها از مسیر ممیزی (گال و همکاران، ۱۳۸۶) استفاده شد به این صورت که در مطالعه‌ی حاضر، از یک ناظر خارجی با تجربه در پژوهش کیفی استفاده شده که زیربنای تئوریک فرایند جمع‌آوری داده‌ها و فرایند تحلیل را بررسی و تأیید نمود و در نتیجه قابلیت اطمینان مطالعه حاصل گردید. در تجزیه و تحلیل اطلاعات مربوط به یافته‌های کیفی از روش تحلیل مضمون استفاده گردید. بر این اساس مضامین به سه دسته: ۱- مضامین پایه، ۲- مضامین سازمان دهنده (مضامین به دست آمده از ترکیب و تلیخیص مضامین پایه) و ۳- مضامین فراگیر (مضامین عالی در برگزیده اصول حاکم بر متن به مثابه کل) طبقه بندی گردید (سوال اول پژوهش).

بخش کمی: روش پژوهش کمی، از نوع مطالعه زمینه‌یابی بوده است. جامعه آماری شامل دانشجویان دکتری در سه گروه آموزشی از بین ورودی‌های ۹۳ و ۹۴ به تعداد ۱۱۱ نفر بودند که بر اساس جدول مورگان حجم نمونه ۸۶ نفر به دست آمد. برای امکان مقایسه بین گروه‌ها در آزمون‌های آماری و افزودن به اعتبار داده‌ها، پرسشنامه بین ۹۵ نفر از دانشجویان دکتری که اکثر آنها در حال نوشتن پایان‌نامه بوده و یا فارغ‌التحصیل شده بودند، به صورت تصادفی اجرا شد. در نمونه‌گیری، از روش تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم استفاده شد و پرسشنامه محقق ساخته با استفاده از مطالعه متون تخصصی و نتایج حاصل از مضامین به دست آمده در تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها تهیه گردید. در طول چند جلسه بررسی و انجام روش‌های اعتبار سنجی برخی گویه‌ها حذف، ادغام یا تغییر یافت. در نهایت پرسشنامه نهایی با ۱۲ گویه در دو حیطه انتخاب موضوع (گویه ۹-۱) و تدوین پیشنهاد (۱۰-۱۲) طراحی و تدوین شد. سوال‌های پرسشنامه در مقیاس درجه‌ای ۵-۰ (طیف لیکرت) است که به صورت دو بعدی وضع موجود و مطلوب را بررسی نموده است. پرسشنامه بین دانشجویان سال آخر و دانش‌آموختگان دوره دکتری در رشته‌های مختلف (علوم انسانی، فنی - مهندسی و علوم پایه) اجرا شد (سوال ۲، ۳، ۴ و ۵). تعداد اعضای جامعه و نمونه به تفکیک رشته‌ها در جدول شماره ۱ ارائه شده است.

جدول ۱- توزیع فراوانی افراد جامعه و نمونه به تفکیک رشته‌ها

رشته تحصیلی	جامعه	نمونه
علوم انسانی	۵۵	۳۷
فنی و مهندسی	۴۰	۲۸
علوم پایه	۳۰	۳۰
کل	۱۲۵	۹۵

اعتبار و روایی سؤال‌های پرسشنامه توسط ۱۰ نفر از اعضای هیأت علمی دانشکده علوم تربیتی و دانشجویان دکتری علوم تربیتی ارزیابی و تأیید شد. به دلیل نبود مجموعه‌ای از سؤال‌ها برای معرفی یک گویه و همراستا نبودن گویه‌ها، پایایی در پرسشنامه قابل بررسی نبود. به همین علت، لازم بود نسبت روایی محتوا^{۱۹} (CVR) برای بازآزمایی پرسشنامه محاسبه شود. پس از بررسی اطلاعات و محاسبه مقدار CVR، ۵۴ زیرشاخص که مقدار CVR آنها بین صفر و ۰/۵۱ بود، مورد پذیرش قرار گرفت. این عدد با توجه به تعداد اعضای ۱۴ نفره پانل متخصصان از جدول لاوشه^{۲۰}

¹⁹ Content Validity Ratio (CVR)
20 Lawshe

استخراج شد. تجزیه و تحلیل اطلاعات کمی نیز با استفاده از نرم افزار SPSS در سطح آمار توصیفی و انجام آزمون‌های استنباطی تحلیل واریانس و از نمونه‌های تعقیبی کروسکال والیس^{۲۱} و دانکن^{۲۲} انجام شد.

یافته‌ها

یافته‌های حاصل از این پژوهش بعد از حذف مضمون‌های مشترک ۲۰ مضمون مفهومی است که حاکی از روش‌های به کار رفته در انتخاب موضوع پایان نامه است. این مفاهیم تحت سه عنوان کلی مضامین پایه (مصادیق و نکات کلیدی در هر مضمون سازمان دهنده)، سازمان دهنده (چهار رویکرد در انتخاب موضوع و سه رویکرد در تدوین پیشنهاد) و فراگیر (رویکرد انتخاب موضوع و تدوین پیشنهاد) انتخاب گردید. در ادامه مضامین استخراج شده تحت عنوان سوال‌های پژوهش ارائه خواهد شد.

سؤال اول: رویکردهای انتخاب موضوع پایان‌نامه‌های دوره دکتری از نظر مدیران گروه و اعضای هیأت علمی در سه گروه علوم انسانی، فنی و مهندسی و علوم پایه کدامند؟

با توجه به اطلاعات حاصل از مصاحبه‌ها، مضمون فراگیر رویکردهای انتخاب موضوع در دوره‌های دکتری در چهار مقوله اصلی (سازمان دهنده) شامل: دانشجو محور، استاد محور، نشست پژوهشی و معرفی محورهای پژوهشی قابل دسته بندی است. در ادامه، به بررسی هر یک پرداخته خواهد شد.

الف) دانشجو محور: گاهی مسأله پژوهش با محوریت دانشجو انتخاب می‌شود؛ بدین معنی که دانشجو یا از قبل ایده مشخصی برای پژوهش دارد و یا با راهنمایی استاد راهنما به حیطه‌های موجود در حوزه تخصص خود مراجعه می‌کند و مسأله‌ای را طراحی کرده، آن را پیشنهاد می‌دهد. در این رابطه دانشیار گروه علوم انسانی که سابقه هدایت ۱۰ پایان‌نامه‌های دکتری را دارد، همچنین گروه علوم پایه به ۲۰ سال سابقه تدریس معتقدند: «در مواردی که دانشجو خودش فعال است، پیشنهاد می‌آورد و براساس آن پایان‌نامه خود را می‌نویسد».

برخی از استادان معتقدند که پایان‌نامه دکتری باید براساس علاقه و توانایی دانشجو نوشته شود و همچنین، از طریق پایان‌نامه باید توانایی دانشجو در جستجو و تبیین یک مسأله پژوهشی مناسب افزایش یابد؛ لذا بهتر است انتخاب مسأله با دانشجو باشد. استاد گروه علوم انسانی با ۳۰ سال سابقه تدریس و هدایت ۱۵ پایان‌نامه دکتری در این زمینه معتقد است: «یکی از الزامات دانشجوی دکتری این است که از ابتدا تا پایان پروژه را انجام دهد؛ یعنی اول موضوع را در قالب پروژه پیشنهاد بدهد؛ یعنی بنویسد که سؤال اصلی پژوهش چیست، سؤال‌های جزئی این سؤال اصلی کدامند، دغدغه اصلی‌اش چیست، متدولوژی‌اش چیست، مبنای تئوریک انجام پژوهش چیست، چطور اجرا می‌کند و بعد چگونه این‌ها را تجزیه و تحلیل می‌کند و چه پیشنهادهایی می‌دهد. در نهایت استاد راهنما، مشاوران و داوران بررسی می‌کنند که آیا این دانشجو توان تعریف پروژه را دارد یا ندارد». در ادامه، فرد مورد نظر عنوان کرد که: «من وقتی یک استاد راهنما هستم و پروژه‌ای را دارم که وسیع و قابل تقسیم به پنج پایان‌نامه دکتری است، این کار من است که آن را بین پنج دانشجو تقسیم کنم و آنها نیز کارشان از جهت انجام پروژه دکتری به همان ترتیبی است که گفتم، هر کدامشان باید مسأله تعریف کنند. این رویکرد و تقسیم بندی به دانشجو بر نمی‌گردد؛ به گروه بر می‌گردد».

ب) استاد محور: در رویکرد استاد محور، پیشنهاد و انتخاب مسأله پژوهش بر عهده استاد راهنماست. استاد مسأله پژوهش را یا بر اساس پیشنهاد سازمان‌های خارج از دانشگاه و یا براساس اولویت‌ها و نقشه راه خود در پژوهش ارائه می‌دهد. دانشیار گروه علوم پایه با ۱۰ سال سابقه و هدایت پایان‌نامه‌های دکتری معتقد است: «هر استادی برای خودش زمینه پژوهشی خاصی دارد و این استاد است که به دانشجو جهت می‌دهد که در چه زمینه و چه فیلد پژوهشی کار کند». همچنین، استادیار گروه فنی و مهندسی با هشت سال سابقه تدریس می‌گوید: «وقتی استاد بودجه‌ای از صنعت می‌گیرد که روی یک سری مسائل از پیش تعریف شده و مشخص کار کند، بر همان اساس دانشجوی دکتری می‌گیرد و پایان‌نامه دکتری

²¹ Kruskal-Wallis

²² Duncan

تعریف می‌کند.» دانشیار گروه علوم انسانی نیز می‌گوید: «من در کلاس، با ورود هر دانشجوی ارشد و دکتری تخصص‌ها و زمینه‌های کارهایم را بیان می‌کنم و سپس اعلام می‌کنم کسانی که دوست دارند با این موضوع‌ها کار کنند، من در خدمتشان هستم.»

ج) راهبردهای گروه آموزشی: گروه‌های آموزشی در برخی از دانشگاه‌ها با هدف متمرکز ساختن پژوهش‌های دانشجویی اقدام به تعیین محورهای پژوهشی برای دوره‌های موجود می‌کنند. لذا از پراکنده کاری در رشته‌ها و انجام پژوهش‌های سطحی جلوگیری شده و زمینه برای انجام پژوهش‌های عمیق‌تر فراهم می‌گردد.

بر اساس مشاهدات پژوهشگر در برخی از گروه‌های آموزشی جامعه مورد مطالعه، نشست‌های پژوهشی با هدف باز شدن فضای پژوهشی متفاوت در مقاله‌ها و رساله‌ها برگزار می‌گردد. این جلسه‌ها به صورت هفتگی و در طول ترم به غیر از ایام امتحانات تشکیل می‌شود و استادان گروه به اضافه متخصصان مدعو در زمینه موضوع ارائه شده از خارج گروه (از سایر گروه‌های آموزشی دانشگاه و یا از بیرون دانشگاه) با حضور مدیر گروه به عنوان اداره‌کننده جلسه، در آن شرکت می‌کنند و حضور دانشجویان تحصیلات تکمیلی نیز در این جلسه ضروری است. موضوع هر جلسه با بررسی پیشنهاد اعضای هیأت علمی، مدیر گروه و نظر دانشجویان تحصیلات تکمیلی و نیازسنجی از آنها انتخاب می‌شود و متناسب با آن از متخصصان دعوت می‌شود. در پایان حیطه‌های قابل پژوهش و مهم پیرامون بحث معرفی می‌شود. در برخی موارد که فرد مدعو از سازمان‌های مستقل از دانشگاه باشد، پیشنهاد پژوهش خود را در قالب طرح پژوهشی مطرح می‌کند.

د) اولویت‌های پژوهشی سایر سازمان‌ها: برخی از سازمان‌های خارج از دانشگاه، اولویت‌های پژوهشی خود را در قالب طرح پژوهشی اعلام می‌کنند که دانشجویان متناسب با رشته تحصیلی خود آنها را انتخاب می‌کنند. در این زمینه استادیار گروه فنی و مهندسی با ۱۰ سال سابقه و هدایت پایان‌نامه‌های دکتری معتقد است «بررسی اولویت‌های سازمان‌ها قدم مهمی در جهت هرچه کاربردی‌تر شدن پژوهش‌های دانشجویی به حساب می‌آید» همچنین دانشیار گروه علوم پایه به ۱۶ سال سابقه تدریس و راهنمایی پایان‌نامه دکتری اظهار داشت: «پژوهش‌های دانشجویی به لحاظ دقت و زمانی که صرف آنها می‌شود می‌تواند به حل بسیاری از مسائل، مشکلات و نیازهای سازمان‌ها کمک کند. لذا بهتر است دانشجویان برای انتخاب موضوع این اولویت‌ها را مورد توجه قرار دهند.»

سؤال دوم: رویکرد موجود در انتخاب موضوع پایان‌نامه‌های دوره دکتری از نظر دانشجویان در سه گروه علوم انسانی، فنی و مهندسی و علوم پایه چیست؟

با توجه به چهار رویکرد به دست آمده از تحلیل‌های بخش کیفی در سؤال قبل، میزان به‌کارگیری هریک از رویکردها در شرایط حاضر در هر یک از گروه‌های آموزشی از طریق پرسشنامه بررسی شد. یافته‌های توصیفی در جدول شماره ۲ ارائه شده است.

جدول ۲- بررسی میانگین وضع موجود انتخاب موضوع بین دانشجویان گروه‌های مختلف

موجود		گروه‌ها	گویه‌ها	موجود		گروه‌ها	گویه‌ها
SD	میانگین			SD	میانگین		
۰/۸۷	۱/۸۰	علوم پایه	۶- تعیین موضوع با هدف	۰/۸۴	۲/۵۹	علوم پایه	۱- تعیین موضوع توسط دانشجو با توجه به علاقه خود
۱/۴۷	۲/۰۰	فنی و مهندسی	حل مشکلات کشور با توجه به حیطه تخصصی	۰/۸۰	۳/۰۴	فنی و مهندسی	
۱/۳۴	۲/۴۵	علوم انسانی		۱/۱۹	۳/۱۴	علوم انسانی	
۱/۲۹	۲/۱۳	کل گروه‌ها		۱/۰۱	۲/۹۴	کل گروه‌ها	
۰/۹۸	۱/۶۵	علوم پایه	۷- تعیین موضوع با توجه به نیازهای اعلام شده توسط سازمان‌ها در کشور	۱/۰۱	۲/۵۱	علوم پایه	۲- تعیین موضوع توسط دانشجو با توجه به پیش زمینه علمی و تجربی او
۱/۴۱	۲/۲۰	فنی و مهندسی		۱/۰۵	۳/۰۸	فنی و مهندسی	
۱/۱۰	۲/۴۴	علوم انسانی		۱/۰۸	۳/۱۶	علوم انسانی	
۱/۲۰	۲/۱۴	کل گروه‌ها		۱/۰۸	۲/۹۴	کل گروه‌ها	

۱/۱۵	۱/۸۰	علوم پایه	۸- تعیین موضوع با توجه به	۱/۰۶	۳/۴۲	علوم پایه	۳- تعیین موضوع توسط
۱/۴۲	۲/۱۲	فنی و مهندسی	پژوهشهای در حال اجرا یا	۱/۰۶	۳/۵۳	فنی و مهندسی	استاد راهنما با توجه به
۱/۰۵	۲/۳۷	علوم انسانی	سفارش شده به گروه های	۱/۱۰	۳/۳۱	علوم انسانی	زمینه پژوهشی خود
۱/۲۱	۲/۱۳	کل گروه ها	پژوهشی دانشکده	۱/۰۷	۳/۴۱	کل گروه ها	
۱/۲۲	۲/۸۰	علوم پایه	۹- انتخاب موضوعات	۰/۹۶	۲/۸۴	علوم پایه	۴- پیشنهاد موضوع توسط
۱/۲۲	۲/۵۶	فنی و مهندسی	پژوهشگران قبلی برای	۰/۹۹	۲/۹۲	فنی و مهندسی	استاد راهنما با توجه به
۱/۰۶	۲/۲۰	علوم انسانی	تکمیل آنها	۱/۱۹	۲/۸۲	علوم انسانی	تحولات علمی جدید
۱/۱۷	۲/۴۸	کل گروه ها		۱/۰۵	۲/۸۵	کل گروه ها	
				۰/۸۴	۲/۵۹	علوم پایه	۵- تعیین موضوع به صورت
				۱/۰۳	۳/۲۳	فنی و مهندسی	مشترک توسط استاد راهنما
				۱/۲۰	۳/۱۴	علوم انسانی	و دانشجو
				۱/۰۷	۳/۰۰	کل گروه ها	

همان گونه که داده‌های جدول ۲ نشان می‌دهد، در وضع موجود مجموع شرکت کنندگان سؤال سوم از زیرمجموعه‌های رویکرد استاد محور با میانگین ۳/۴۱ و انحراف معیار ۱/۰۷ بیش‌ترین میانگین، و سؤال ششم و هشتم با میانگین ۲/۱۳ و انحراف معیار ۱/۰۱ و ۱/۲۹ کمترین میانگین را دارند. این نتایج بیانگر این موضوع است که در شرایط حاضر رویکردهای استاد محور بیش‌تر از سایر رویکردها استفاده می‌شود و سایر رویکردها؛ به‌ویژه اولویت‌های پژوهشی سایر سازمان‌ها و راهبردهای گروه آموزشی کمتر مورد توجه بوده است. شایان ذکر است که دیدگاه مشترک استاد و دانشجو در سؤال پنجم نیز از میانگین (۳/۰۰) نسبتاً بالایی برخوردار است و در بین گروه‌ها در علوم انسانی بیش‌تر از سایر گروه‌ها مورد توجه قرار دارد.

رویکرد استاد محور در گروه‌های فنی و مهندسی و علوم پایه بیش از علوم انسانی مورد توجه است؛ بدین معنا که در گروه‌های علوم انسانی بیش‌تر رویکردهای دانشجو محور استفاده می‌شود. کمترین میانگین (۱/۸۰) در بین گروه‌ها به علوم پایه در زمینه استفاده از اولویت‌های پژوهشی و راهبردهای گروه آموزشی تعلق دارد که بیانگر توجه کمتر به این رویکردها در این گروه است.

برای بررسی اختلاف موجود بین گروه‌های آزمایشی از تحلیل واریانس در آمار استنباطی استفاده شد. نتایج آزمون لوی در مورد همگونی واریانس‌ها در مورد سؤال ۲، ۵ و ۹ تایید شد. بنابراین، آزمون‌های پارامتریک در مورد آنها قابل اجراست. اجرای آزمون ناپارامتریک کروسکال والیس در مورد سایر سؤال‌ها انجام شد. نتایج تحلیل واریانس در مورد سؤال‌های ۲، ۵ و ۹ در جدول شماره ۳ قابل ملاحظه است.

جدول ۳- نتایج آزمون تحلیل واریانس

گویه‌ها	۲- تعیین موضوع توسط دانشجو	۵- تعیین موضوع به صورت	۹- انتخاب موضوع
	با توجه به پیش زمینه علمی و مشترک توسط استاد راهنما و تجربی او	مشترک توسط استاد راهنما و دانشجو	پژوهشگران قبلی برای تکمیل آن
مقدار آماره فیشر F	۳/۲	۲/۹۶	۱/۹۴
سطح معناداری	*۰/۰۴	*۰/۰۵	۰/۱۵

همان‌طور که نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد، آزمون تحلیل واریانس در سؤال دوم از رویکرد دانشجو محور و سؤال پنجم در رویکرد مشترک استاد محور و دانشجو محور معنادار است؛ بدین معنی که در این دو سؤال بین گروه‌های آموزش اختلاف وجود دارد. همچنین، نتایج آزمون ناپارامتریک فقط در مورد سؤال هفتم (درجه آزادی ۲ و سطح معناداری ۰/۰۳) معنادار بود. برای پیدا کردن اختلاف بین گروه‌ها، آزمون تعقیبی دانکن در مورد آن انجام شد. نتایج نشان داد در مورد سؤال دوم؛ یعنی تعیین موضوع توسط دانشجو با توجه به پیش زمینه علمی، بین علوم پایه با علوم انسانی و فنی و مهندسی تفاوت وجود دارد؛ بدین معنا که در وضع موجود، این روش در علوم پایه کمتر از سایر گروه‌ها برای تعیین موضوع

کاربرد دارد. در ارتباط با رویکرد مشترک استاد محور و دانشجو محور بین علوم پایه و فنی مهندسی اختلاف وجود دارد؛ بدین معنا که این رویکرد در فنی و مهندسی بیش از علوم پایه مورد توجه است. نتایج آزمون دانکن در مورد سؤال هفتم بیانگر اختلاف بین علوم پایه و فنی و مهندسی است؛ بدین معنی که در گروه فنی و مهندسی بیش از گروه علوم پایه انتخاب موضوعها براساس اولویت‌های پژوهشی اعلام شده توسط سازمان‌هاست.

سؤال سوم: رویکرد مطلوب در انتخاب موضوع پایان‌نامه‌های دوره دکتری از نظر دانشجویان در سه گروه علوم انسانی، فنی و مهندسی و علوم پایه چیست؟

با توجه به چهار رویکرد به دست آمده از تحلیل‌های بخش کیفی در سؤال قبل، رویکرد مطلوب در هر یک از گروه‌های آموزشی از طریق پرسشنامه بررسی شد. یافته‌های توصیفی در جدول شماره ۴ ارائه شده است.

جدول ۴- بررسی میانگین وضع مطلوب انتخاب موضوع بین دانشجویان گروه‌های مختلف

مطلوب			مطلوب			مطلوب				
SD	میانگین	گروه‌ها	گویه‌ها	SD	میانگین	گروه‌ها	گویه‌ها	SD	میانگین	گروه‌ها
۰/۷۵	۴/۴۲	علوم پایه	۶- تعیین موضوع با هدف حل مشکلات کشور با توجه به حیطه تخصصی	۱/۰۵	۴/۰۷	علوم پایه	۱- تعیین موضوع توسط دانشجو با توجه به علاقه خود	۰/۸۷	۳/۸۹	فنی و مهندسی
۰/۸۵	۴/۲۳	فنی و مهندسی		۰/۸۰	۴/۳۴	علوم انسانی				
۱/۰۴	۴/۳۰	علوم انسانی								
۰/۸۹	۴/۳۱	کل گروه‌ها		۰/۹۱	۴/۱۲	کل گروه‌ها				
۱/۰۳	۴/۱۰	علوم پایه	۷- تعیین موضوع با توجه به نیازهای اعلام شده توسط سازمان‌ها در کشور	۱/۱۰	۳/۶۶	علوم پایه	۲- تعیین موضوع توسط دانشجو با توجه به پیش زمینه علمی و تجربی او	۰/۹۹	۳/۸۹	فنی و مهندسی
۰/۷۸	۴/۲۶	فنی و مهندسی		۰/۹۰	۴/۲۹	علوم انسانی				
۱/۰۶	۳/۸۵	علوم انسانی								
۰/۹۷	۴/۰۶	کل گروه‌ها		۱/۰۲	۳/۹۷	کل گروه‌ها				
۱/۰۷	۴/۰۷	علوم پایه	۸- تعیین موضوع با توجه به پژوهش‌های در حال اجرا یا سفارش شده به گروه‌های پژوهشی دانشکده	۰/۹۴	۳/۶۱	علوم پایه	۳- تعیین موضوع توسط استاد راهنما با توجه به زمینه پژوهشی خود	۱/۰۱	۳/۳۷	فنی و مهندسی
۰/۷۳	۴/۰۶	فنی و مهندسی		۱/۳۵	۳/۱۴	علوم انسانی				
۱/۱۷	۳/۵۴	علوم انسانی								
۱/۰۴	۳/۸۶	کل گروه‌ها		۱/۱۴	۳/۳۵	کل گروه‌ها				
۰/۹۷	۲/۹۲	علوم پایه	۹- انتخاب موضوعات پژوهشگران قبلی برای تکمیل آنها	۰/۸۶	۴/۲۹	علوم پایه	۴- پیشنهاد موضوع توسط استاد راهنما با توجه به تحولات علمی جدید	۰/۹۲	۳/۸۲	فنی و مهندسی
۰/۸۵	۳/۴۳	فنی و مهندسی		۰/۹۶	۳/۹۷	علوم انسانی				
۰/۹۵	۳/۲۸	علوم انسانی								
۰/۹۴	۳/۲۳	کل گروه‌ها		۰/۹۳	۴/۰۲	کل گروه‌ها				

۰/۸۴	۴/۴۴	علوم پایه	۵- تعیین موضوع به صورت مشترک توسط استاد راهنما و دانشجو
۰/۹۱	۴/۲۴	فنی و مهندسی	
۰/۹۹	۴/۱۲	علوم انسانی	
۰/۹۲	۴/۲۵	کل گروه ها	

از دانشجویان خواسته شد تمایل خود را در مورد رویکردهای انتخاب موضوع، در شرایط مطلوب مشخص نمایند. همان گونه که داده‌های جدول ۴ نشان می‌دهد، در وضع مطلوب مجموع شرکت‌کنندگان سؤال ششم از زیرمجموعه‌های اولویت‌های پژوهشی سازمان‌ها با میانگین ۴/۳۱ و انحراف معیار ۰/۸۹ بیش‌ترین میانگین، و سؤال نهم با میانگین ۳/۲۳ و انحراف معیار ۰/۹۴ کمترین میانگین را دارد. این نتایج بیانگر این موضوع است که در شرایط مطلوب، دانشجویان تمایل بیش‌تری به انتخاب موضوع‌های کاربردی‌تر برای رفع نیازهای مطرح شده از سوی سازمان‌ها دارند و کمتر تمایل به تکمیل پژوهش‌های قبلی هستند. در بین گروه‌های آموزشی، انتخاب اولویت‌های پژوهشی سازمان‌ها در گروه‌های علوم پایه و علوم انسانی بیش از فنی و مهندسی مورد توجه است. کمترین میانگین (۲/۹۲) در بین گروه‌ها به علوم پایه در زمینه راهبردهای گروه آموزشی و به‌طور خاص انتخاب موضوع‌های پژوهشگران قبلی برای تکمیل کار آنها تعلق دارد که بیانگر تمایل کمتر نسبت به این راهبرد در بین دانشجویان علوم پایه است.

نتایج آزمون لوی در وضع مطلوب در مورد همگونی واریانس‌ها در سؤال‌های ۲، ۴ و ۹ تایید شد. بنابراین، آزمون پارامتریک برای این سؤال‌ها اجرا شد که تنها در مورد سؤال دوم آماره فیشر ۳/۱۱ و سطح معناداری ۰/۰۴ تایید شد و سایر سؤال‌ها در آزمون ناپارامتریک معنادار نبود که نشان‌دهنده عدم اختلاف در وضعیت مطلوب بین گروه‌هاست. نتایج آزمون دانکن در مورد سؤال دوم نشان می‌دهد که بین گروه علوم پایه و علوم انسانی اختلاف وجود دارد؛ بدین معنا که در علوم پایه دانشجویان تمایل چندانی به انتخاب موضوع براساس زمینه علمی و پژوهشی خود ندارند؛ در حالی که در علوم انسانی این روش از طرفداری بیش‌تری برخوردار است.

در بررسی اختلاف بین وضع موجود و مطلوب، تعیین موضوع با هدف حل مشکلات کشور با توجه به حیطه تخصصی در سؤال ششم با اختلاف میانگین ۲/۱۸ بیش‌ترین تفاوت بین وضع موجود و مطلوب را نشان می‌دهد که بیانگر تمایل بیش‌تر دانشجویان نسبت به وضع موجود در این روش است. بررسی گروه‌ها نشان می‌دهد که در بین گروه‌ها، دانشجویان علوم پایه با اختلاف میانگین ۲/۶۲ نسبت به سایرین تمایل بیش‌تری نسبت به این روش دارند. همچنین، سؤال سوم؛ یعنی تعیین موضوع توسط استاد راهنما با توجه به زمینه پژوهشی با اختلاف میانگین ۰/۰۶- کمترین تفاوت را در دو حالت دارد که نشان‌دهنده عدم تمایل دانشجویان به انتخاب موضوع از این روش است. در بین گروه‌ها، علوم انسانی با اختلاف ۰/۱۷- نسبت به سایر گروه‌ها تمایل کمتری نسبت به این روش در انتخاب موضوع دارد.

نتایج آمار استنباطی برای روشن شدن اختلاف وضع موجود و مطلوب بین گروه‌ها مشخص شد. آزمون لوی به‌جز در مورد سؤال‌های ۵، ۷ و ۸ تایید شد. بنابراین، نتایج آزمون پارامتریک آنوا در خصوص بقیه سؤال‌ها بررسی شد که تنها در مورد سؤال ۹ با مقدار آماره فیشر (F) ۳/۶۱ و سطح معناداری ۰/۰۳ معنادار بود. نتایج آزمون ناپارامتریک کروسکال والیس در باره پرسش‌های یادشده در جدول شماره ۵ ارائه شده است.

جدول ۵- نتایج آزمون کروسکال والیس در اختلاف وضع موجود و مطلوب

Sig	df	گویه‌ها
۰/۰۷	۲	۵- تعیین موضوع به صورت مشترک توسط استاد راهنما و دانشجو
*۰/۰۳	۲	۷- تعیین موضوع با توجه به نیازهای اعلام شده توسط سازمان‌ها در کشور
*۰/۰۲	۲	۸- تعیین موضوع با توجه به پژوهش‌های در حال اجرا یا سفارش شده به گروه‌های پژوهشی موجود در دانشکده

اطلاعات جدول ۵ نشان می‌دهد که وجود اختلاف بین گروه‌ها در مورد سؤال‌های هفتم و هشتم تایید شده و نشان دهنده وجود اختلاف بین گروه‌ها در این دو سؤال است. نتایج آزمون دانکن در سؤال‌های ۷ و ۸ نشان‌دهنده اختلاف بین گروه علوم پایه و علوم انسانی بود؛ بدین معنا که دانشجویان علوم پایه نسبت به علوم انسانی تمایل بیشتری به این روش‌ها برای تعیین موضوع دارند. به علاوه، در مورد سؤال ۹ بین علوم پایه و فنی و مهندسی با علوم انسانی اختلاف وجود دارد که دانشجویان گروه علوم انسانی بیش از سایر گروه‌ها تمایل دارند که پژوهش‌های پژوهشگران قبلی را ادامه داده و آنها را تکمیل کنند.

سؤال چهارم: رویکرد موجود در تهیه پیشنهاده پایان‌نامه‌های دوره دکتری از نظر دانشجویان در سه گروه علوم انسانی، فنی و مهندسی و علوم پایه چیست؟

از بررسی متون تخصصی و مصاحبه‌ها، سه روش تهیه پیشنهاده استخراج و در قالب سه سؤال از دانشجویان پرسیده شد که نتایج آن در جدول شماره ۶ دیده می‌شود.

جدول ۶- بررسی میانگین وضع موجود تدوین پیشنهاده در بین شرکت‌کنندگان

رویکرد	گویه‌ها	گروه‌ها	موجود	میانگین	SD
استاد محور	۱۰- تدوین و طراحی پژوهش توسط استاد و اعلام به دانشجو	علوم پایه	۲/۶۷	۱/۱۸	
		فنی و مهندسی	۲/۰۰	۰/۸۸	
		علوم انسانی	۲/۰۰	۱/۱۴	
دانشجو محور	۱۱- تدوین و طراحی پژوهش توسط دانشجو با راهنمایی و تایید استاد راهنما	علوم پایه	۳/۰۳	۱/۱۲	
		فنی و مهندسی	۳/۱۷	۰/۸۵	
		علوم انسانی	۳/۶۵	۱/۰۲	
		کل گروه‌ها	۳/۳۲	۰/۹۹	
سایر	۱۲- تهیه پیشنهاده توسط گروه پژوهشی با توجه به موضوع کلی برای همه پروژه‌های زیر مجموعه	علوم پایه	۱/۷۸	۰/۷۹	
		فنی و مهندسی	۲/۰۵	۰/۸۸	
		علوم انسانی	۱/۸۵	۱/۰۷	
		کل گروه‌ها	۱/۸۸	۰/۹۴	

جدول ۶ نشان می‌دهد که در وضع موجود بیش‌ترین میانگین مربوط به رویکرد دانشجو محور با میانگین ۳/۳۲ و انحراف معیار ۰/۹۹ است و این روش بیش از دو روش دیگر استفاده می‌شود. تهیه پیشنهاده توسط گروه پژوهشی با میانگین ۱/۸۸ و انحراف معیار ۰/۹۴ نسبت به دو رویکرد فوق کمتر استفاده می‌شود. در بین گروه‌های آموزشی، گروه علوم انسانی با میانگین ۳/۶۵ و انحراف معیار ۰/۹۹ بیش از سایر گروه‌ها به رویکرد دانشجو محور توجه دارد. گروه علوم پایه با میانگین ۱/۷۸ و انحراف معیار ۰/۷۹ نسبت به سایر گروه‌ها کمتر رویکردهای سازمان یافته را به کار می‌گیرند.

سؤال پنجم: رویکرد مطلوب در تهیه پیشنهاده پایان‌نامه‌های دوره دکتری از نظر دانشجویان در سه گروه علوم انسانی، فنی و مهندسی و علوم پایه کدام است؟

سه روش تهیه پیشنهاد در قالب سه سؤال از دانشجویان پرسیده شد که نتایج وضعیت مطلوب در جدول شماره ۷ دیده می‌شود.

جدول ۷- بررسی میانگین وضع مطلوب تدوین پیشنهاد در بین شرکت‌کنندگان

رویکرد	گویه‌ها	گروه‌ها	مطلوب	میانگین	SD
استاد محور	۱۰- تدوین و طراحی پژوهش توسط استاد و اعلام به دانشجو	علوم پایه	۲/۷۰	۱/۲۳	
		فنی و مهندسی	۲/۸۹	۱/۰۴	
		علوم انسانی	۲/۶۶	۰/۹۵	
کل گروه‌ها					
دانشجو محور	۱۱- تدوین و طراحی پژوهش توسط دانشجو با راهنمایی و تایید استاد راهنما	علوم پایه	۳/۸۲	۰/۹۰	
		فنی و مهندسی	۳/۵۳	۰/۸۹	
		علوم انسانی	۳/۶۶	۱/۰۹	
کل گروه‌ها					
سایر	۱۲- تهیه پیشنهاد توسط گروه پژوهشی با توجه به موضوع کلی برای همه پروژه‌های زیر مجموعه	علوم پایه	۲/۸۵	۱/۰۲	
		فنی و مهندسی	۳/۰۷	۰/۸۹	
		علوم انسانی	۳/۰۸	۱/۱۱	
کل گروه‌ها					

با توجه به جدول شماره ۷ در وضع مطلوب بیش‌ترین میانگین ۳/۶۷ و انحراف معیار ۰/۹۷ به رویکرد دانشجو محور تعلق دارد که نشان می‌دهد تمایل دانشجویان نسبت به این رویکرد بیش از سایر موارد است؛ اما کمترین میانگین ۲/۷۵ و انحراف معیار ۱/۰۶ مربوط به رویکرد استاد محور است که بیانگر تمایل کمتر دانشجویان نسبت به این رویکرد است. در بین گروه‌ها، دانشجویان علوم پایه با میانگین ۳/۸۲ و انحراف معیار ۰/۹۰ بیش از سایر گروه‌ها به رویکرد دانشجو محور متمایل هستند و گروه علوم انسانی با میانگین ۳/۶۶ و انحراف ۰/۹۵ کمتر از سایر گروه‌ها به رویکرد استاد محور تمایل نشان داده‌اند.

تفاوت میانگین‌ها در دو وضع موجود و مطلوب نشان می‌دهد که بیش‌ترین اختلاف در مورد رویکردهای سازمانی است که رقم ۱/۱۳ را نشان می‌دهد و در گروه علوم انسانی با اختلاف ۱/۲۳ بیش‌تر از سایر گروه‌هاست. این نتیجه نشان می‌دهد علی‌رغم اینکه این روش در شرایط موجود کمتر مورد استفاده است، دانشجویان علوم انسانی به کاربرد آن تمایل بیش‌تری دارند. کمترین اختلاف در وضع موجود و مطلوب مربوط به رویکرد دانشجو محور با اختلاف میانگین ۰/۳۴ است و گروه علوم انسانی با اختلاف ۰/۰۱ کمترین اختلاف وضع موجود و مطلوب را در مورد این رویکرد دارد. این نتیجه نشان می‌دهد که دانشجویان در وضع موجود و مطلوب نسبت به این رویکرد نظر یکسانی دارند.

برای بررسی اختلاف موجود بین گروه‌های آموزشی، نتایج تحلیل واریانس در آمار استنباطی بررسی شد. نتایج آزمون لوی در مورد همگونی واریانس‌ها در خصوص سؤال‌ها تایید شد و نتایج تحلیل واریانس در جدول شماره ۸ قابل ملاحظه است.

جدول ۸- نتایج آزمون تحلیل واریانس

رویکرد	سوالها	مقدار آماره فیشر F (سطح معناداری)		
		موجود	مطلوب	اختلاف وضع موجود و مطلوب
استاد محور	۱۰- تدوین و طراحی پژوهش توسط استاد و اعلام به دانشجو	۳/۶۱ (۰/۰۳)*	۰/۴۰ (۰/۶۶)	۳/۴۷ (۰/۰۳)*
دانشجو محور	۱۱- تدوین و طراحی پژوهش توسط دانشجو با راهنمایی و تایید استاد راهنما	۳/۵۶ (۰/۰۳)*	۰/۶۲ (۰/۵۳)	۱/۶۸ (۰/۱۹)
سازمانی	۱۲- تهیه پیشنهاد توسط گروه پژوهشی با توجه به موضوع کلی برای همه پروژه های زیر مجموعه	۰/۴۵ (۰/۶۳)	۰/۴۵ (۰/۶۳)	۰/۰۵ (۰/۹۴)

چنانکه در این جدول مشخص شده، نتایج آزمون انوا در وضع موجود در دو رویکرد استاد محور و دانشجو محور معنادار بوده که بیانگر وجود اختلاف در بین گروه‌ها در این دو سؤال است. برای تشخیص اختلاف، آزمون دانکن برای سؤال‌های ۱۰ و ۱۱ بررسی شد و نشان داد که در رویکرد استاد محور بین گروه‌های فنی و مهندسی و انسانی با گروه علوم پایه اختلاف وجود دارد؛ بدین معنا که رویکردهای استاد محور در علوم پایه نسبت به دو گروه دیگر بیش‌تر استفاده می‌شود و در سؤال ۱۱ بین گروه‌های علوم پایه و فنی و مهندسی با گروه علوم انسانی اختلاف هست؛ یعنی در علوم انسانی بیش از دو گروه دیگر از رویکرد دانشجو محور استفاده می‌شود. در شرایط مطلوب بین گروه‌ها اختلاف وجود ندارد. در بررسی اختلاف وضع موجود و مطلوب در رویکرد استاد محور نتایج معنادار بوده و آزمون دانکن نشان می‌دهد که بین فنی و مهندسی و علوم پایه اختلاف وجود دارد؛ بدین معنی که دانشجویان در گروه فنی و مهندسی نسبت به علوم پایه تمایل بیش‌تری به استفاده از رویکرد استاد محور دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

پایان‌نامه به‌عنوان آخرین مرحله در مقطع دکتری از اهمیت زیادی برخوردار است و بهبود کیفیت آن به رشد و کیفیت تولیدات علمی کشور و به تبع آن، حل مسائل کشوری در عرصه‌های گوناگون منجر می‌شود. برای دستیابی به پایان‌نامه‌های باکیفیت لازم است که تمام مراحل آن از آغاز تا پایان به طور دقیق انجام شود. همان‌طور که ذکر شد، در این پژوهش با هدف بررسی گام‌های اولیه در تهیه پایان‌نامه، رویکردهای انتخاب موضوع و نوشتن طرح پژوهشی به‌عنوان گام‌های اساسی در آغاز فرایند پایان‌نامه مشخص شد. در ارتباط با سوال اول پژوهش یافته‌ها نشان داد برای انتخاب موضوع پایان‌نامه چهار رویکرد وجود دارد که عبارتند از: رویکرد استاد محور، رویکرد دانشجو محور، رویکرد اولویت پژوهشی سازمان‌ها و رویکرد راهبردهای گروه آموزشی. برای بررسی میزان کاربرد رویکردها در وضع موجود و بررسی وضع مطلوب در بین گروه‌های آموزشی، پرسشنامه‌ای تهیه شد و در آن وضعیت به‌کارگیری و تمایل دانشجویان به هر یک در قالب دو گویه در وضع موجود و مطلوب مورد پرسش قرار گرفت. نتایج نشان داد که در وضع موجود، رویکرد استاد محور نسبت به سایر رویکردها بیش‌تر کاربرد دارد و در بین گروه‌ها نیز در گروه علوم پایه و فنی مهندسی بیش‌تر از گروه علوم انسانی استفاده می‌شود؛ اما در وضع مطلوب، دانشجویان بیش‌تر تمایل داشتند که نیازها و اولویت‌های بیان شده از طرف سازمان‌ها را انتخاب کنند و به نوعی به موضوع‌های کاربردی‌تر علاقه نشان دادند. علوم پایه در بین گروه‌ها تمایل بیش‌تری به این روش نشان داد. این نتیجه با پژوهش ایکسیا (۲۰۱۳) همسو بود که نشان داد دانشجویان علوم پایه بیش از علوم انسانی موضوع‌های خود را با رویکرد استاد محور انتخاب می‌کنند؛ در حالی که در علوم انسانی موضوع‌هایی که برای دانشجو مفید است (دانشجو محور) بیش‌تر انتخاب می‌شود؛ اما هلفر و دراو^{۲۳} (۲۰۱۹) دریافتند که بیشتر دانشجویان معتقدند که انتخاب موضوع پایان‌نامه به‌طور مشترک بر عهده دانشجو و استاد است. بر اساس یافته‌های ام سی گینتی^{۲۴} (۲۰۱۰) نیز انتخاب موضوع یک مسئولیت مشترک بین دانشجو و استاد است. رویکردهای استاد محور در صورتی

²³ Helfer & Drew

²⁴ McGinty

بیشتر استفاده می‌شود که استاد راهنما دارای خط پژوهشی مشخصی باشد و هدف از انجام پژوهش جدید برای او تکمیل کارهای قبلی باشد لذا دانشجویان با علم به زمینه پژوهشی اساتید و بر اساس علایق خود انتخاب می‌کنند که با کدامیک از اعضای گروه آموزشی پایان‌نامه خود را انجام دهند. لذا پس از پیوستن دانشجو به تیم پژوهشی استاد، به پیشنهاد استاد راهنما و با توجه به روند کار موضوع پژوهش مشخص می‌گردد. در رویکردهای استاد محور، تکمیل روند پژوهشی از اهمیت و جایگاه محوری برخوردار است. در مقابل در رویکردهای دانشجو محور اصولاً دانشجو بایستی طرح اولیه از موضوع مورد نظر خود را آماده کند و با توجه به زمینه پژوهشی و تخصص اساتید گروه، استاد راهنمای خود را انتخاب نماید. اساتیدی که طرفدار رویکرد دانشجو محور در انتخاب موضوع هستند معتقدند که یافتن مساله پژوهش و طراحی اولیه از مهارت‌های مهم در پژوهش است. دانشجو باید این توانایی را داشته باشد که با مطالعه در زمینه تخصصی رشته خود مساله‌ای را تشخیص دهد و چارچوبی برای حل آن طراحی نماید. در رویکردهای دانشجو محور علایق و نیازهای دانشجو به‌عنوان مبنای انتخاب موضوع قرار می‌گیرد و دانشجو پیشنهادات خود را با توجه به مطالعاتی که در آن زمینه انجام داده با استاد راهنما در میان گذاشته و متناسب با مهارت و توان خود موضوع مورد نظر را نهایی می‌کند. نیازی و ایوبی (۱۳۹۷)، اسمیت (۲۰۱۹)، کاسونجا (۲۰۱۹) و هولمین و جونز (۲۰۱۸) نیز در پژوهش خود تأکید کردند که علایق و مهارت‌های دانشجو در انتخاب موضوع پایان‌نامه به‌عنوان ملاک و محور در نظر گرفته می‌شود.

با توجه به ویژگی‌های هر یک از رویکردهای دانشجو محور و استاد محور به نظر می‌رسد توجه صرف به هر یک می‌تواند موجب فقدان مزیت‌های رویکرد مقابل باشد. لذا استفاده از یک رویکرد ترکیبی که در عین توجه به روند پژوهشی استاد راهنما، فرصت جستجو و تشخیص مساله به دانشجو داده شود، بیشتر مورد توجه است چنانچه در پژوهش هلفر و دراو (۲۰۱۹) و ام سی گیتی (۲۰۱۰) نیز این موضوع توسط دانشجویان مورد تأکید قرار گرفته است. علاوه بر رویکرد استاد محور و دانشجو محور، رویکرد توجه به اولویت سایر سازمان‌ها نیز از جمله رویکردهای مورد توجه و مطلوب دانشجویان است. این نتیجه نشان دهنده تمایل دانشجویان به انجام پژوهش‌های کاربردی جهت پاسخ‌گویی به نیاز سازمان‌های مختلف در جامعه می‌باشد. از سویی دیگر انتخاب موضوع از بین اولویت‌های پژوهش در سازمان‌ها می‌تواند زمینه‌ای برای شناخته شدن پژوهشگر در حیطه تخصصی باشد و راهی برای دستیابی به موقعیت شغلی فرد بعد از تحصیلات دانشگاهی به حساب آید. رویکرد راهبردهای گروه آموزشی، راهبردی است که به نظر می‌رسد در رشته‌های علوم انسانی کاربردی بیشتری می‌تواند داشته باشد. ماهیت بسیاری از رشته‌های علوم انسانی به خاطر اینکه با ابعاد مختلف انسان سرو کار دارند، بین رشته‌ای می‌باشد. در رویکرد راهبردهای گروه، گروه آموزشی با انتخاب یک حیطه از تخصص‌های رشته مورد نظر از صاحب‌نظران و متخصصانی که به نوعی به موضوع انتخابی ارتباط دارند دعوت به عمل می‌آورند تا پیرامون ابعاد مختلف و نیازهای موجود تبادل نظر نمایند. لذا در خلال بحث‌های مطرح شده خلاء‌های موجود روشن و مشخص می‌شوند و راهنمای پژوهشگران در یافتن موضوع و مساله پژوهش در زمینه تخصصی خواهد بود.

این که موضوع با چه رویکردی انتخاب شود، بر طراحی و تنظیم پیشنهاد نیز تأثیر گذار است؛ از این رو، در پژوهش حاضر سه رویکرد تنظیم پیشنهاد به صورت استاد محور، دانشجو محور و سازمانی بررسی شد. نتایج حاصل بیانگر کاربرد بیش‌تر رویکرد دانشجو محور در طراحی پژوهش بود و البته، دانشجویان در وضع مطلوب نیز به این رویکرد متمایل بودند. اختلاف بین گروه‌ها بیانگر کاربرد بیش‌تر رویکرد استاد محور در گروه علوم پایه و مهندسی نسبت به علوم انسانی است. البته، دانشجویان علوم پایه بیش از سایر گروه‌ها به این رویکرد تمایل دارند.

بررسی اختلافات نسبتاً قابل توجه در وضع موجود و مطلوب برخی رویکردها؛ به‌ویژه در مورد تعیین موضوع با هدف حل مشکلات کشور و از طرفی، رویکرد سازمانی در تهیه پیشنهاد، بیانگر وجود نیازی جدید در دانشجویان در جهت پویایی علمی برای حل مشکلات در سطح کلان است که مستلزم ایجاد سازوکاری سازمان یافته از جانب متصدیان مربوطه در دانشگاه است. طبق یافته‌ها هدف دانشجویان از نوشتن پایان‌نامه، صرف اتمام دوره تحصیلی و گرفتن مدرک نیست؛ بلکه آنها ترجیح می‌دهند موضوع و هدفی را برای پژوهش خود انتخاب کنند که هدفمند باشد و از نتایج آن برای برطرف کردن نیازهای موجود استفاده شود. در این رابطه دانشگاه در هر گروه آزمایشی متناسب با نیازهای سازمانی می‌تواند زمینه همکاری بین پژوهش‌های دانشجویی و اولویت‌های سازمانی را فراهم آورد. نکته حایز اهمیت، این است که ماهیت تمام رشته‌ها؛ به‌ویژه علوم انسانی لزوماً وجود اولویت‌های سازمانی را ایجاب نخواهد کرد؛ زیرا این رشته‌ها با نیازهای انسانی و اجتماعی در سطح کلان روبه‌رو هستند. از این

رو، برای انجام کارهای کلان در سطح کشوری، پروژه‌های خرد و منفصل راهی از پیش نخواهند برد. عدم انجام پژوهش‌های مرتبط و کم توجهی به این موضوع از عوامل ایجاد محدودیت و لذا صرف زمان زیادی برای تهیه ابزار اندازه‌گیری مناسب در پژوهش بود.

پیشنهادها

با توجه به سوال ۱ پژوهش پیشنهاد می‌شود: گروه‌های آموزشی با مشورت اعضای هیئت علمی و بررسی نیازهای موجود و با توجه به رویکردهای مختلف انتخاب موضوع برای هریک از ورودی‌های دانشگاهی یک دامنه و حیطه پژوهشی تعیین نمایند تا از انجام پژوهش‌های پراکنده جلوگیری شود.

همچنین ایجاد عزم جدی در برنامه‌ریزی و هماهنگی فعالیت‌های پژوهشی دانشگاه؛ به‌ویژه با توجه به ظرفیت موجود در سطح تحصیلات تکمیلی، توصیه می‌شود.

با توجه به سوال ۲ پژوهش پیشنهاد می‌شود: اساتید راهنما به انجام پژوهش‌های تخصصی در زمینه‌های مشخص جهت انجام پروژه‌های عمیق و پرهیز از پژوهش‌های سطحی و عجولانه در پایان نامه‌های دانشجویی تشویق می‌گردند.

با توجه به سوال ۳ پژوهش پیشنهاد می‌شود: با توجه به رویکردهای مختلف انتخاب موضوع پایان نامه به دانشجویان کمک کنند تا با انتخاب موضوعات کاربردی‌تر زمینه فعالیت شغلی آینده خود را نیز فراهم نمایند.

با توجه به سوال ۴ و ۵ پژوهش پیشنهاد می‌شود: گروه‌های آموزشی با برگزاری کارگاه‌های عملیاتی در زمینه روش تحقیق دانشجویان را قبل از ورود به فرایند پایان نامه با نحوه نگارش و چارچوب تهیه طرح اولیه و پیشنهاد آماده نمایند.

منابع

- اسداللهی، مهدیه؛ شمس، علی و رضایی، مسعود. (۱۳۹۵). نقش تجربه پژوهشی بر خودکارآمدی دانش آموختگان کارشناسی ارشد کشاورزی دانشگاه زنجان. فصلنامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی. ۶ (۳۱). ۷۰-۵۸.
- ایزدی، صمد؛ برادران، مریم و کرمانی، زینب. (۱۳۹۳). بررسی وضعیت مهارت‌های پژوهشی در مقاطع مختلف تحصیلی رشته‌های علوم انسانی مورد پژوهی: دانشگاه مازندران. دوفصلنامه مطالعات برنامه درسی آموزش عالی، ۹ (۵). ۵۱-۲۶.
- بهزادی، حسین؛ داورپناه، محمدرضا. (۱۳۸۸). عوامل مؤثر بر تجربه تحقیق دانشجویان تحصیلات تکمیلی در دانشگاه فردوسی مشهد، مطالعات در آموزش و روانشناسی، ۲ (۱۰)، ۲۲۷-۲۵۰.
- بهی مهر، سارا؛ ریاحی نیا، نصرت و منصوریان، یزدان. (۱۳۹۳). شناسایی مشکلات پایان نامه نویسی از دیدگاه دانشجویان علم اطلاعات و دانش‌شناسی در دانشگاه‌های شهر تهران. تحقیقات کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاهی، ۱ (۴۸). ۵۹-۳۹.
- پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC). (۱۳۹۷). کسب مقام نخست کیفیت و اثربخشی تولیدات علمی ایران در میان کشورهای اسلامی. <https://isc.gov.ir/fa>
- توکل، محمد و ذوالفقاری، مرضیه. (۱۳۹۲). مشکلات در انتخاب موضوع پایان نامه: مطالعه ای کیفی در میان دانشجویان کارشناسی ارشد جامعه شناسی دانشگاه‌های تهران. پژوهش در نظام‌های آموزشی. ۷ (۲۰). ۳۲-۱۵.

- حیدری، الهام؛ کشاورزی، فهیمه و مرزوقی، رحمت ا... (۱۳۹۸). بررسی روابط بین فرهنگ تحقیقاتی دانشگاه و خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی: نقش واسطه‌گری توانمندی نگارش علمی. *فصلنامه پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۱۳ (۴۷)، ۲۱-۷.
- خواستار، حمزه، غفاری، رحمان، پورعزت، علی اصغر و حیدری، الهام. (۱۳۹۰). پژوهشی درباره پایان نامه‌های کارشناسی ارشد مدیریت دولتی از حیث موضوع و روش: مورد مطالعه دانشگاه تهران. *فصلنامه علوم مدیریت ایران*، ۲۱، ۱۲۲-۱۰۵.
- درخشانیفر، حجت؛ شهرامی، علی؛ حاتم آبادی، حمید رضا و امینی، افشین. (۱۳۹۱). بررسی معیارهای انتخاب موضوع پایان نامه و استاد راهنما از دیدگاه دانشجویان پزشکی. *دو فصلنامه‌ی توسعه آموزش جندی شاپور*، سال سوم، ۴، ۵۷-۴۹.
- درودی، علی؛ درودی، علیرضا؛ رشیدیان، حمیده و درودی، رجیعی. (۱۳۹۶). اولویت بندی معیارهای انتخاب موضوع پایان نامه با روش تحلیل سلسله مراتبی (AHP) از دیدگاه دانشجویان دکتری. *مجله دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران*، ۱ (۱۲)، ۶۹-۶۲.
- رادافشار، گلپر؛ سبحانی، عبدالرسول و صادق، فرشته. (۱۳۸۹). بررسی دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی گیلان نسبت به فرآیند انجام پایان نامه. *مجله دانشگاه علوم پزشکی گیلان*، ۱۹ (۱۹)، ۹۷-۸۶.
- شریفیان، فریدون. (۱۳۸۷). نوع شناسی و فرایند طراحی و اجرای پژوهش ترکیبی. *فصلنامه روش شناسی علوم انسانی*، ۵۷، ۱۰۳-۷۵.
- عقداپی، محمدحسین و بهزادیان، مهدی. (۱۳۸۸). رویکرد MCDM فازی ترکیبی برای انتخاب موضوع پایان نامه. *مجله ریاضیات کاربردی و علوم کامپیوتر*، ۱۱ (۱)، ۳۵-۶۵.
- فرهنگ، علی اکبر و صفرزاده، حسین. (۱۳۸۵). *روشهای تحقیق در علوم انسانی (با نگرشی بر پایان نامه نویسی)*. تهران، پیام پویا.
- کرسول، جان دبلیو. (۱۳۹۱). *طرح پژوهش (رویکردهای کمی، کیفی و شیوه ترکیبی)*. ترجمه حسن دانائی فرد و علی صالحی. تهران، موسسه کتاب مهربان نشر.
- گال، مردیت؛ بورگ، والتر و گال، جویس. (۱۳۹۳). *روشهای تحقیق کمی و کیفی در علوم تربیتی و روانشناسی*، ترجمه احمدرضا نصر و همکاران، تهران، انتشارات سمت و دانشگاه شهید بهشتی.
- مهدی زاده، منصوره و توکل، محمد. (۱۳۹۸). عوامل و پیامدهای جامعه شناختی تقاضای اجتماعی برای تحصیل در دوره دکتری در دهه اخیر در ایران. *فصلنامه پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۱۳ (۱۳)، ۲۵-۷.
- نیازی، محسن و سخایی، ایوب. (۱۳۹۷). *پروپزال نویسی*. آبادان، نشر پرسش.
- همتی، رضا و بیات، اکرم. (۱۳۹۷). مطالعه پدیدارشناختی تجربه زیسته دانشجویان از فرایند نگارش پایان نامه. *راهبرد فرهنگ*، ۴۳، ۱۲۲-۸۹.
- یمنی دوزی، محمد؛ سهرابی، منیره؛ گلدسته، اکبر و ثمری، عیسی. (۱۳۹۶). تحلیلی بر وضعیت عوامل موثر بر تجارب پژوهشی (فرایند پایان نامه نویسی) دانشجویان تحصیلات تکمیلی و تغییرات آن در دانشگاه شهید بهشتی. *فصلنامه انجمن آموزش عالی ایران*، ۸، ۱۸-۱.

- Helfer, F., & Drew, S. (2019). Students' Perceptions of Doctoral Supervision: A study in an engineering program in Australia. *International Journal of Doctoral Studies*, 14, 499-524.
- Holliman, A. J., & Jones, T. (2018). Identifying a topic for a psychology dissertation: A process map for students. *Psychology Teaching Review*, 24(1), 82-90.
- Hottenrott, H., & Menter, M. (2020). The socialization of doctoral students in the emergence of structured doctoral education in Germany. In *Socialization in Higher Education and the Early Career* (pp. 197-219). Springer, Cham.
- Hunter, A.B.; Laursen, S. L.; Seymour, E. (2006). *Becoming a scientist: The role of undergraduate research in students cognitive, personal, and professional development*. Retrieved December 11, 2007.
- Kanter, P; Boninger, M; Troen, P (2010), Implementation of a longitudinal mentored scholarly project: An approach at two medical schools. *Academic Medicine*, 85(3). 429-37.
- Koskenoja, M. (2019). factors supporting and preventing Master Thesis Progress in mathematics and Statistics--Connections to Topic and Supervisor Selection. *International Electronic Journal of Mathematics Education*, 14(1), 183-195.
- Lane, A.M., Devonport, T.J. & Horrell, A. (2004). Self-efficacy and research methods. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 3(2), 25–38.
- Lee, Nancy-Jane (2010); "Preparing for Thesis and Viva: Some Practicalities"; *Nurse Res*, 17(3). 52-9.
- Lei, S.A (2009) .Strategies for finding and selecting an ideal thesis or dissertation topic: a review of literature, *College Student Journal, ProQuest Education Journals*.
- McGinty, S. C., Koo, Y. L., & Saeidi, M. (2010). A cross-country study on research students' perceptions of the role of supervision and cultural knowledge in thesis development. *International Journal of Inclusive Education*, 14(5), 517-531.
- Pemberton, C. L. A. (2012). A "how-to" guide for the education thesis/dissertation process. *Kappa Delta Pi Record*, 48(2), 82–86.
- Sander, P. (2009). Current developments in measuring academic behavioural confidence. *Psychology Teaching Review*, 15(1), 32–44.
- Smith, M. (2019). *Research methods in accounting*. SAGE Publications Limited.
- Xia J. (2013). *A mixed method study on students' experiences in the selection of a dissertation topic* [Thesis]. Arizona: State University.